

տանի մէջ Ե. դարուն կապերտին հանդիպել, Հայաստան ուր արուեստը եւ արհեստը ամէն կերպով ծաղկեալ իրենց զանազան շրջանները ունեցած են: Հոն միայն գիր, գրականութիւն, գեղարուեստ, լեզու, երգ, ճարտարարուեստ, հասկացողութիւն, օգտագործում, գնահատում կարելի է գտնել: Եւ հիմալ ալ արդի վիճակը չ'ապացուցաներ զայն, աշխարհի մէջ սփռուած Հայութիւնը գեղարուեստի, գրականութեան, ճարտարարուեստի, եւ գիտութեան մարգերուն մէջ չի պարծիր իր գրաւած բարձր քանակով եւ որակով: Իր շրջանէն ո՞ր միւս ժողովուրդը իրեն մէկ կոտորակին չափ կենսունակ, արտադրող եղած է կամ է: Արդեօք հոգեբանական ինչ պատճառով հայը գորգաշինութեան գեղարուեստին մէջ ետ պէտք է մնան որուն այնքան կը տենչայ իր հապճեպ հարեւանցի ակնարկովը Մր. Բոբ: Զանազան երկիրներու մէջ տարեկան 20,000,000 տոլարի արժողութեամբ արտադրուած գորգերուն ամբողջութիւնը սեպտեմբեր չափ մեծամասնութիւնը այսօր Հայ կազմակերպեալ դրամական առաջնորդութեամբ, Հայ մտքերէն յղացուած, եւ Հայ առաջնորդներու ճաշակով եւ հսկողութեամբ բանուած, եթէ չըսենք Հայ մատներէն իսկ բանուած են, եւ սակայն օտար երկիրներու օտար անուններով ծանօթ միայն:

Մր. Բոբի վերի քննադատութիւնը անտեսած է Մր. Ուալթէր Հաուլի իր 1927ին հրատարակած Oriental Rugs Antique and Modern, ուր հմուտ հեղինակը Հայուն կու տայ իր արժանի տեղը բնագիտութեամբ գորգաշինական աշխարհին մէջ: Ուրիշներ ալ նոյն հետեւութեամբ արտայայտուած են. իսկ ինձ ծանօթ թանգարաններէն ոչ մին իրենց Հայկական խորագիրները վերցուցած են: Եւ սակայն ժա-

մանակ է որ քիչ մը ուշադրութիւն դարձնենք Հայ մշակոյթին արհեստական եւ նիւթական մասին:

Պէտք եղածին չափ նիւթ կայ խնամեալ եւ արժէքաւոր աշխատութեան մը համար Հայկական գորգերու վրայօք: Այդօրինակ աշխատութիւն մը պէտք է զարգարուի. ինչ կ'ըսեմ, կենսական է որ ունենայ բազմաթիւ Հայկական գորգերու ամբողջական եւ գունաւոր արտատպութիւնները, գորգեր որոնք կը գտնուին օտար թանգարաններու մէջ: Եւ այդպիսի աշխատութեան մը նիւթականին պարտքը կ'իյնայ Հայ գորգավաճառին վրին, որուն ներկայ հարուստ վիճակը դիւրաւ կրնայ այդպիսի պարտք մը իր տոկոսներով հատուցանել. ահաւասիկ առաջնակարգ միջոց մը Հայը օտարին առջեւ ներկայացընելու:

Հիւսուածեղէններու, բանուածքներու եւ զանազան տեսակի նման գործերու մէջ Հայը ունեցած է անվիճելի տաղանդ, կարողութիւն եւ ճարտարութիւն: Եւ սակայն այդ ամէնը եթէ ոչ կորսուած, գոնէ մոռցուած, եւ խիստ խորունկ թաղուած է, մինչ Մարքոյ Բօլոններ ասուպի նման իրենց անցքին վրայ ստիպուած են վայրկեան մը կանգ առնել Երզնկայի Պոմպագլինի, կամ հայկական պուգերամներու, պոգասիներու վրայ, բանուածքներ որոնք ստիպուած են օտարին աճապարանքին մէջ իսկ հապճեպ հիացումն եւ յարգանքի բացազանցութիւն մը խլել, մինչ մենք գրեթէ ապշած, շփոթուն, թափառական նայուածքով ամբարան մտիկ կ'ընենք Մարթինի մը հիասքանչ տողերուն կամ նոյնքան վատութեամբ գլուխ կը ծռենք՝ տգիտութենէ բռնադատուած՝ Մր. Բոբի մը նոյնքան տգէտ քամահրանքներուն: Եւ սակայն յանցաւորը Մր. Բոբերը չեն, այլ մենք:

Յ. ԲԻԻՐՏԵԱՆ

* Յօդուածիս երեք արտատպութիւնները Հայկական գորգերու մասին իրենց կարեւոր տեղեկութիւններով՝ կը յուսամ թէ ընթերցողին զազափար մը տուած կ'ըլլան Հայկական քաղաքներու գորգերու նկարագրին գոնէ զճազական ձեւին: Այս առթիւ կու գամ խնդրել բոլոր անոնցմէ, որ եթէ Հայկական գիրքով որ եւ է գորգ ունին լուսանկարելով կամ գոնէ նկարագրելով Բազմավէպի խմբագրութեան զրկեն որ իր կարգին իմ արամադրութեանս տակ պիտի գնէ: Մեծապէս շնորհակալ եւ երախտապարտ պիտի ըլլամ առ այդ որ եւ է նկարի կամ տեղեկութեան համար:

ԳՐԱԿԱՆ

Ե Ր Գ Յ Ա Բ Ո Բ Ե Ա Ն

Ծաներն ամենայն ծաղկին — հոտըն գայր զարմամային
Լոյսն ելնէ հայոց Զատիկին.

Ինչպէս անուշիկ, ինչպէս տեսիլ կուսական
Ծովափին մօտ կը ճրփայ
Իմ նըշեկիս, զոր հեռաւոր Սարինան
Սննդիսիս կը սրգայ:

Արտաշաճիկ է ան, գերդ սիրտս՝ հեռաւոր
Հայրենիքիս տաճարէն,
Որուն թախծոտ լուսերգներուն մեղմոյր
Յոշն հոգոյս մէջ կ'որորեմ:

Կանաչ խորքին մէջ կողեկիս կը ժպտին
Ձիւն թափակներն իր փրփրուն.
Բիշրեղացած հոն շիւր շիւր երգն է Լոյսին
Ո՞ր կը գեղո՞ւ նոր Գարուն:

«Լոյս». Հայրերուն աղօթքն է խռնկ սրբանուէր.
Կարողիկէն է թռչափայ.
Իմ հայրերուն աղօթքն երկինք է հասեր,
Արեւագալ է փարփառ:

Լոյսը կ'իջնէ ճոցը հողին, ոչ հողին
Կը վերածնի լոյս կրկին.
Ծառ ոչ ծաղիկ Յարութեան տաճը կ'երգեն
«Լոյսն ելնէ հայոց Զատիկին»:

Ո՞ր եւ նըժդեհ, Հայրենիքիս դաշտերուն
Կոխած հօրտուն ոչ մօրտ,
Ո՞րտի կ'երթաւ զարնան թոյրովը գեղուն,
Հայոց Զատիկին եմ կարօտ:

Դեպ ի տաճարն իմ հայրերուն կը քաշեմ
Լոյսին ձաւքէն անմոյս.
Ախ, հայրենի աչքիս մէջ անմոյսեմ
Նըշիս փրփրէր է պայծառ:

Լոյս հոսանում, իջիր գլխէն Մասիսի
Ծառերն ամէն թող ծաղկին.
Յեղիս խաչում յոյսերն յառնեն լուսարփի
Կարմիր աշտուն նոր Զատիկին:

Հ. ԵՂԻՆ ՓԷՉԻԿԵԱՆ